

Monumentnummer*: 531620

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 september 2014
Kadaster deel/nr 82642/5

*Woonplaats** Schalkwijk
*Gemeente** Houten
*Provincie** Utrecht

Locatiennaam Houten
Locatieomschrijving Lunet aan de Snel

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Houten	I			2193
Houten	I			2191
Houten	I			2227
Houten	I			536
Houten	I			526

*Omschrijving***

Cluster 60.

Lunetaanleg met aardwerken, waarin open caponnière, resten van geschutopstelplaatsen, natte gracht met buitenoevers, met (omleidings- en onderhouds-) wegen en met door grenspalen aangeduide zone.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

LUNETAANLEG MET AARDWERKEN, WAARIN OPEN CAPONNIÈRE, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE van de Lunet aan de Snel als essentiële onderdelen van een klein fort met in de aanleg verschillende daarvoor kenmerkende onderdelen. De grootste

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

lengte van het aardlichaam, inclusief de open caponnière, meet circa 225 m (oost-west) en de grootste breedte ongeveer 170 m (noord-zuid). Forten en vergelijkbare werken werden gewoonlijk geconstrueerd op basis van vooraf aangebrachte aardlichamen, die als een fundering fungeerden en wegzakken in (een natte en slappe) bodem moesten voorkomen. Bij de bouw van de werken is, behalve dit gewoonlijk tactisch 'voorgevormde' aardlichaam - dat op zichzelf reeds een weerbare rol vervulde of kon vervullen - ook nog een specifieke aanleg gerealiseerd die bedoeld was om de defensieve kracht te vergroten, de veiligheid van de bezetting te waarborgen en intern en extern transport en verkeer te vergemakkelijken. Zo ontstonden er onder meer aarden dekkingen voor verschillende bouwwerken, om ze minder kwetsbaar te maken voor inslagen van vijandelijk vuur, aarden wallen die de bebouwing en open terreinen dekten en de contouren bepaalden, gedekte toegangen, bestrate paden en appellaatsen. Rond het aardlichaam kwam - indien mogelijk - een natte gracht te liggen, terwijl de werken gewoonlijk waren omgeven door een militaire begrenzing, die was aangeduid met grenspalen. Over de gracht lag gewoonlijk een (beweegbare) brug - verschillende typen komen voor - maar soms bestond een vaste oeververbinding, bijvoorbeeld in de vorm van een dam, die deel (kunnen) uitmaken van het wegensysteem. Een ijzeren brug uit 1871 die bij de Lunet aan de Snel in het verlengde van de toegang over het hier met de gracht samenvallende Inundatiekanaal lag, is vervangen door een dam. Ook twee vergelijkbare, maar kleinere, ijzeren bruggen, die de keelzijde van de lunet verbonden met de onderhoudsweg langs de oostzijde van het Inundatiekanaal, bestaan niet meer, maar de landhoofden zijn nog herkenbaar aanwezig.

Omschrijving

LUNET AANLEG MET AARDWERKEN, WAARIN OPEN CAPONNIÈRE, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE van de Lunet aan de Snel. De Lunet aan de Snel bestaat thans in hoofdzaak uit een ruwweg driehoekig, asymmetrisch aardwerk met verschillende niveaus, waarvan het buitentalud aan de noordzijde een afgeronde vorm bezit en aan de oost- en zuidzijde scherphoekig begrensd is. Hieromheen ligt een ongeveer hartvormig begrensde, natte gracht. De aardwerken omsluiten het fortterrein of terreplein vrijwel geheel (alleen niet bij het Inundatiekanaal), terwijl ook de open caponnière met aardwerken is gedekt. De caponnière of gedekte toegang loopt vanaf het Inundatiekanaal ten westen van de lunet naar de keelzijde van het werk. Het bomvrije gebouw heeft een aarden dekking. De hoofdvorm van de lunet reflecteert nog steeds de belangrijkste historisch-ruimtelijke kenmerken en structuren. De grens van de aanleg valt in principe samen met die van het (eertijds) met palen aangeduide gebied. Deze zone, waarover het Ministerie van Oorlog zeggenschap had of de Militaire Landsgrond, is op de hierbij behorende kaart aangeduid.

Waardering

De LUNET AANLEG MET AARDWERKEN, WAARIN OPEN CAPONNIÈRE, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE van de Lunet aan de Snel is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het betreft hier onderdelen uit de periode 1845-1846 en 1871-1879 die voorbeelden zijn van een aarden aanleg met gracht, oevers, wegen en militaire zone.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief omdat het verschillende fasen in de ontwikkeling van accesverdediging op grote schaal en in een vrijwel ongeschonden fysieke omgeving laat zien.

* Het onderdeel is redelijk goed bewaard omdat het, ondanks een latere toevoeging, in goed herkenbare staat verkeert.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie